

**MOKINIAI,
INFORMACIJA
IR MEDIJOS**

MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMAS – ŠIANDIENOS MOKYKLOS IŠŠŪKIS

Medijų vaidmuo šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje labai reikšmingas. Medijos daro įtaką žmonių mąstymui, interesams, tarpusavio santykiams, gyvenimo būdui, turi didelės įtakos formuojant visuomenės nuomonę. Jų pagrindinė funkcija yra informuoti piliečius apie įvykius šalyje ir pasaulyje bei įgyvendinti visuomenės žodžio laisvės interesus. Medijos dalyvauja formuojantis požiūriui į save, kitus, aplinką, valstybę, daro įtaką sprendžiant svarbius visuomenės gyvenimo klausimus. Todėl labai svarbus pilietinės visuomenės aktyvumas ir brandumas, kuris skatina medijose pateikiamos informacijos skaidrumą, atsakomybę ir kokybę.

Susidūrimas su medijomis šiandieniniame gyvenime yra neišvengiamas – žiūrime TV laidas, skaitome spaudos leidinius, žiūrime kino filmus, klausomės

muzikos ir kt. Svarbu ne tik pasyviai priimti informaciją, bet ir gebėti suvokti jos turinį, analizuoti ir vertinti įvairių visuomenės informavimo priemonių (televizijos, radijo, spaudos, interneto) teikiamą informaciją, suvokti informacijos pateiktųjų interesus, mokėti ją efektyviai panaudoti, patiems formuojant informacinius pranešimus ir juos skelbiant viešosios komunikacijos erdvėje. Šių gebėjimų ugdymą galima vadinti **medijų ir informaciniu raštingumu**, kuris skatina suvokti, analizuoti, vertinti, panaudoti gaunamą informaciją ir kurti naujus pranešimus.

Dėl įvairių naujų technologijų įtakos ir komunikacijos priemonių spartaus plitimo žymiai pakito žmonių komunikacijos procesai ir elgsena. Šiandien kiekvienas turi galimybę kurti pranešimus ir skelbti juos viešosios komunikacijos erdvėje. Vartotojai gali dalyvauti formuojant žiniasklaidos priemonių ir socialinių tinklų turinį.

Medijų raštingumas suteikia pagrindinių kompetencijų demokratinei visuomenei. Žinoma, labai svarbu gauti informaciją, tačiau svarbiau ją suprasti. Tai ir socialinis įsitraukimas, kurį suteikia socialiniai tinklai, ir pilietinis įsipareigojimas – taigi, tai neišvengiamas gyvenimo būdas XXI amžiuje (*Žemaitytė, D. Medijų raštingumas: belaukiant bendrų rekomendacijų Europai. Portalas „Bernardinai.lt“, 2014 m. birželio 4 d.*)¹

Ši metodinė medžiaga parengta įgyvendinant projektą „**Medijų ir informacinio raštingumo ugdymas**“. **Projekto tikslas** – sukurti sistemines prielaidas medijų ir informacinio raštingumo ug-

dymui, remiantis geriausiais Šiaurės šalių pavyzdžiais integruoti medijų ir informacinį raštingumą į bendrąjį ir neformalųjį ugdymą, ir pagrindą tolesniam Lietuvos (ir Baltijos šalių) bendradarbiavimui su Šiaurės šalimis vystant medijų ir informacinio raštingumo ugdymą platesniu mastu.

Medijų ir informacinio raštingumo projektą inicijavo **Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje**, jis įgyvendinamas kartu su **Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija** bei **Ugdymo plėtotės centru**. Juo siekiama sukurti platformą Lietuvos suinteresuotųjų šalių ir Šiaurės šalių partnerių dialogui ir bendradarbiavimui, o platesniu mastu – plėtoti tokias šiaurietiškas vertybes kaip atviros visuomenės svarba, pagarba ir tolerantiškų, kritiškai mąstančių ir atsakingų piliečių ugdymas.

METODINĖS MEDŽIAGOS STRUKTŪRA

Metodinėje medžiagoje aprašyta medijų ir informacinio raštingumo samprata, aktualumas mokiniams, ugdymo ištekčiai, tikslas ir rezultatai, integravimo galimybės, ugdymo metodai bei praktinių veiklų pavyzdžiai.

Ši metodinė medžiaga parengta remiantis kitų (Šiaurės ir kt.) šalių patirtimi, UNESCO ir Lietuvos švietimo dokumentais, 2007–2009 m. projekto „Informacinis raštingumas mokykloje (9–11 kl.)“ medžiaga, „Medijų ir informacinio raštingumo ugdymo“ projekte dalyvavusių mokyklų mokytojų išvalgomis, gautu grįžtamoju ryšiu ir gerosios patirties pavyzdžiais.

METODINĖS MEDŽIAGOS PASKIRTIS

Metodinės medžiagos **paskirtis** – padėti ugdyti mokinių medijų ir informacinį raštingumą, mokant juos ieškoti, atsirinkti ir kritiškai vertinti informaciją iš įvairių šaltinių ir medijų bei pasinaudoti jų teikiamomis galimybėmis.

Metodinė medžiaga skirta 9–12 klasių (pilietiško pagrindų, gimtosios kalbos, istorijos, geografijos, etikos, informacinių technologijų ir kt.) dalykų mo-

¹ <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-06-04-mediju-rastingumas-belaukiant-bendru-rekomendaciju-europai/118412>

kytojams, mokyklų bibliotekininkams, vadovams, kurie nori mokykloje tikslin- gai ugdyti mokinių medijų ir informacinį raštingumą, integruodami jį į ugdymo turinį ir mokyklos gyvenimą.

Metodinę medžiagą mokytojai galės panaudoti planuodami savo dalykų pamokas ar neformaliojo ugdymo veiklas.

Ši metodinė medžiaga padės jums:

1. suprasti, kas yra medijų ir informacinis raštingumas;
2. atrasti būdą, kaip integruoti medijų ir informacinį raštingumą į ugdymo turinį ir mokyklos gyvenimą;
3. suplanuoti, kaip ugdyti ir vertinti medijų ir informacinį raštingumą.

KAS YRA MEDIJŲ IR INFORMACINIS RAŠTINGUMAS?

Šiandien neužtenka mokėti skaityti, skaičiuoti ir rašyti, kad žmogus būtų raštingas. Per įvairias medijas ir kitus informacijos kanalus mus pasiekia vis didesni informacijos srautai, todėl gebėjimas rasti, suvokti, kritiškai vertinti ir naudoti informaciją bei išreikšti save naudojantis medijomis yra vieni svarbiausių XXI amžiaus žmogaus gebėjimų.

Ugdyti medijų ir informacinį raštingumą skatina UNESCO, kuri dėl glaudaus medijų ir informacinio raštingumo ryšio vartoja sudėtinį medijų ir informacinio raštingumo terminą, apimantį visas medijas ir žiniasklaidą (spaudą, radiją ir televiziją, kino filmus, reklamą, internetą ir kt.) ir kitus informacijos teikėjus (įskaitant bibliotekas, archyvus, muziejus), nepriklausomai nuo naudojamų technologijų (*Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos tinklalapis*)¹.

Informacinis raštingumas – tai gebėjimai atrinkti, suprasti, vertinti, pritaikyti, kurti, saugoti ir pateikti informaciją analizuojant problemas ir priimant sprendimus. Informacinį raštingumą įvaldę žmonės geba kritiškai mąstyti, analizuoti informaciją ir panaudoti ją saviraiškai, savarankiškam mokymuisi, kūrybai, siekdami būti informuotais piliečiais ir profesionalais, dalyvauti visuomenės valdymo ir demokratinuose procesuose. Jie žino, kaip etiška rinkti, panaudoti, tvarkyti, valdyti, sintetinti ir kurti informaciją bei duomenis. Tai įgalina žmones pasiekti asmeninių, socialinių, darbo ir švietimo tikslų (*Pedagogies of Media and Information Literacies, UNESCO, 2012*).²

Informacinio raštingumo sąvoka apima platų spektrą įvairių žinių ir gebėjimų, kuriuos turintis informacijos vartotojas, žvelgdamas į visuomenės informavimo priemonių pranešimus, sugeba įvertinti ne tik technologijų panaudojimą, viešosios informacijos rengėjo kompetencijas, pranešime esančių

šaltinių parinkimą, bet ir žiniasklaidos rinką – kaip žiniasklaidos sistemoje teka informacijos srautai, kas reguliuoja žiniasklaidos priemonių veiklą.

Informacinis raštingumas apima šiuos gebėjimus:

- *Nustatyti, atpažinti informacijos poreikį:* Ką noriu sužinoti? Kokią problemą bandau išspręsti?
- *Nustatyti informacijos šaltinius:* Ar remsiuosi internetu, knygomis, ar televizija? Ar naudosis pirminius, antrinius ar tretinius šaltinius?
- *Rasti ar pasiekti informaciją:* Kur turėčiau ieškoti informacijos? Kas galėtų man padėti ją rasti?
- *Analizuoti ir įvertinti informacijos kokybę:* iš kur žinau, kad ši informacija patikima?
- *Tvarkyti, saugoti ar grupuoti informaciją:* Kaip veiksmingai sutvarkyti informaciją iš kelių šaltinių?
- *Naudoti informaciją etiška, veiksmingai ir profesionaliai:* atsižvelgti į autorių teises ir jų apsaugą.
- *Kurti ir skleisti naujas idėjas:* Kaip pristatau informaciją? (*Pedagogies of Media and Information Literacies, 2012*).

Medijų raštingumas – tai analitinis požiūris į medijų aplinką (t. y. kritiškumas) ir drąsa išreikšti save medijose. Tai gebėjimai pasiekti, analizuoti ir vertinti vaizdus, garsus ir pranešimus, su kuriais susiduriame kasdien ir kurie yra svarbi šiuolaikinės kultūros dalis, taip pat kompetentingai komunikuoti medi-

jų pasaulyje asmeniniais tikslais. Medijų raštingumas apima šias kompetencijas: suvokti medijų vaidmenį ir funkcijas demokratinėje visuomenėje, suprasti sąlygas, kuriomis medijos gali atlikti savo funkcijas; kritiškai vertinti medijų turinį; bendradarbiauti su medijomis skleidžiant demokratiją ir išreiškiant save; turėti gebėjimų turiniui sukurti (ypač naudojant informacines technologijas).

Medijų raštingumas apima šiuos gebėjimus:

- *Estetiniai ir kūrybiniai:* gebėjimas suvokti, kurti ir interpretuoti medijų turinį. Šiuos gebėjimus mokiniai gali išsiugdyti patys kurdami medijų turinį.
- *Bendravimo ir komunikavimo:* gebėjimas bendrauti per medijas ir susitaipinti su skirtingais vaidmenimis jose. Mokiniai to mokosi bendradarbiaudami ir praktiškai veikdami. Bendravimo gebėjimai padeda mokytis išreikšti savo požiūrius ir nuostatas.
- *Kritiško mąstymo ir analizės:* gebėjimas suprasti ir savaip interpretuoti įvairių medijų turinį. Interpretuoti ir vertinti medijas ir jų turinį naudojantis skirtingomis analizės priemonėmis. Geriausia šiuos gebėjimus ugdyti tiriant įvairius medijų turinius ir žanrus.

¹ <http://www.unesco.lt/komunikacija-ir-informacija/mediju-ir-informacinis-rastingumas>

² <http://iite.unesco.org/publications/3214705/>

• *Saugaus naudojimosi*: gebėjimas spręsti problemines situacijas ir išvengti nemalonių situacijų. Kalbant apie saugumą internete, svarbiausia gebėti apsaugoti savo privatumą ir išvengti kenksmingo turinio ir žalingų ryšių.

(*Pedagogies of Media and Information Literacies*, 2012)

Medijų ir informacinis raštingumas – būtinosios kompetencijos (žinios, gebėjimai ir nuostatos), įgalinančios piliečius efektyviai naudotis medijomis, žiniasklaida ir kitais informacijos šaltiniais (bibliotekomis, archyvais, muziejais), susijusios su kritinio mąstymo ir mokymosi visą gyvenimą gebėjimais, reikalingais socializacijai ir aktyviam gyvenimui pilietinėje visuomenėje.

Apibendrinant medijų ir informacinis raštingumas yra gebėjimas:

- suprasti medijų vaidmenį visuomenėje;
- rasti, analizuoti ir kritiškai vertinti informaciją;
- išreikšti save ir kurti turinį įvairiose medijose.

(Švedijos medijų tarybos tinklalapis)¹

KODĖL MEDIJŲ IR INFORMACINIS RAŠTINGUMAS YPAČ SVARBUS MOKINIAMS?

Per įvairias medijas ir kitus informacijos kanalus mus pasiekia vis didesni informacijos srautai, todėl gebėjimas rasti, suvokti ir kritiškai vertinti bei panaudoti informaciją yra vieni svarbiausių XXI amžiaus žmogaus gebėjimų. Vaikai ir jaunimas daugiausia susiduria su naujomis medijomis, tačiau dažniausiai jie stokoja gebėjimų savarankiškai ir kritiškai vertinti tai, kas juos pasiekia įvairiais informacijos kanalais. Tam reikalingi gebėjimai, vadinami medijų ir informaciniu raštingumu.

Mūsų socialinis, kultūrinis, ekonominis ir politinis gyvenimas nebeatsiejamas nuo informacinių ir komunikacinių technologijų. Tačiau norint jomis naudotis neužtenka vien savaime įgyjamų medijų raštingumo pagrindų. Siekiant, kad kiekvienas galėtų efektyviai pasiekti, kritiškai vertinti ir kurti informaciją – būti raštingas šioje srityje, – reikia išugdyti visuomenės gebėjimus naudotis

informacija ir ją teikiančiomis technologijomis.

Vaikai ir jaunimas yra tarp tų žmonių, kurie daugiausia susiduria su medijomis ir nesunkiai išmoksta jomis naudotis. Dažnai manoma, kad jaunimo įgūdžiai naudotis skaitmeninio pasaulio galimybėmis yra geresni nei mokytojų, tačiau būtent jie labiausiai stokoja gebėjimų vertinti tai, kas juos pasiekia įvairiais kanalais. Be to, ne visi vaikai turi vienodas galimybes įgyti medijų ir informacinio raštingumo pagrindus. Todėl mokyklos vaidmuo ugdant kritišką ir konstruktyvų požiūrį į medijas, savarankišką gebėjimą susidoroti su internetu ir kitų medijų iššūkiais yra be galo svarbus (*Pedagogies of Media and Information Literacies*, 2012, p. 13).

„Ar verta cituoti Vikipedią?“, „Ar plagijuoti vis dar blogai, nors dauguma tai daro?“, „Argi svarbu, kam priklauso internete rasta nuotrauka?“, „Kam galiu patikėti savo duomenis?“ – dabartiniai mokiniai susiduria su šiais ir kitais klausimais apie informacijos kilmę, patikimumą ir nuosavybę kiekviename žingsnyje. Nuo mažens užaugę su internetu vaikai puikiai jaučiasi informacijos erdvėje, tačiau jiems reikalinga mokytojo pagalba tinkamiems klausimams kelti ir rasti jų atsakymus. Mokytojai gali padėti mokiniams išmokti tinkamai elgtis su informacija ir išreikšti save per medijas.

Panaudojant medijas puoselėjama XXI a. pedagogika, kuriai būdingas „mokyklos veikiant“ ir besimokančiojo aktyvaus vaidmens pabrėžimas. Laikantis

šio požiūrio ugdant medijų ir informacinį raštingumą, mokiniai turėtų būti skatinami tyrinėti aplinką, patys kurti pranešimus, dalyvauti diskusijose ir apmąstyti savo veiklą medijose, o mokytojai – juos aktyviai palaikyti (*Pedagogies of Media and Information Literacies*, p. 16–17).

UNESCO ir Šiaurės šalys laikosi nuostatos, kad medijų ir informacinis raštingumas padeda padidinti mokiniams interneto teikiamas galimybes ir sumažinti jo grėsmes. Vaikai ir paaugliai turėtų suprasti medijų ir kitų informacijos teikėjų funkcijas ir gebėti ieškoti, vertinti, naudoti ir kurti informacinius pranešimus asmeniniams, socialiniams, užimtumo ir mokymosi tikslams pasiekti (*Pedagogies of Media and Information Literacies*, p. 17).²

¹<http://statensmedierad.se/>, žiūrėta 2015-03-31)

²<http://iite.unesco.org/publications/3214705>, žiūrėta 2015-03-31).

MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO TIKSLAS IR REZULTATAI

Ši metodinė medžiaga skirta padėti ugdyti mokinių gebėjimus rasti, pasirinkti, suvokti ir kritiškai vertinti informaciją, naudotis šiuolaikinėmis informacijos sklaidos priemonėmis, išreikšti save per medijas. Tai padės ugdyti jų kūrybiškumą ir problemų sprendimo gebėjimus bei suvokimą apie šiuolaikinio pasaulio politinius, socialinius, kultūrinius ir ekonominius procesus.

Tikslas – suteikti visiems mokiniams kompetencijų saugiai naudotis medijomis, išreikšti save, formuoti pasaulėžiūrą ir dalyvauti pilietinės visuomenės procesuose per medijų kanalus (Pedagogies of MIL, UNESCO, 2012, p. 12). Tai taip pat turėtų padėti jiems ugdyti mokėjimo mokytis ir mokymosi visą gyvenimą kompetencijas.

Uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai gebėtų:

- suvokti, analizuoti, kritiškai vertinti ir pasirinkti spaudoje, radijo ir televizijos

laidose, kino filmuose, internete ir kituose informacijos šaltiniuose pateikiamą informaciją;

- suvokti įvairiose medijose esančių pranešimų atsiradimo priežastis ir tikslus, atsižvelgiant į tai pasirinkti patikimą informaciją;
- atpažinti mechanizmus, vertybes ir ekonomines jėgas, kurios nustato, kas mus pasiekia per įvairias medijas;
- įvardyti šiuolaikinių medijų veikimo principus, tarpusavio integraciją bei jų komunikuojamą turinį;
- efektyviai ir sąmoningai naudotis viešąja informacija ir informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis;
- kurti įvairių formų informacijos pranešimus;
- įvertinti žiniasklaidos ir medijų vaidmenį demokratinėje visuomenėje bei suvokti iššūkius, su kuriais ji susiduria.

Laukiami mokinių pasiekimai 9–12 kl.

Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
<p>Suvokti viešosios informacijos turinio įtaką individui, visuomenei, kultūros formavimui.</p> <p>Atsakingai naudotis žodžio laisve suvokiant jos ribas.</p> <p>Atsakingai, konstruktyviai ir etiškai bendrauti virtualioje ir medijų aplinkoje, dalytis informacija ir kurti viešąjį turinį.</p> <p>Komunikuojant virtualioje aplinkoje vengti žalingo ar įžeidaus turinio.</p> <p>Suvokti, kad viešosios informacijos turinyje yra pateikiama įvykių bei reiškiinių interpretacija, kurioje atsispindi jų kūrėjų ir leidėjų požiūriai, vertybės ir komerciniai interesai.</p>	<p>Atpažinti atsakingai parengtą viešąją informaciją ir atskirti ją nuo tos, kuri nėra atsakingai parengta, šališka, melaginga, dezinformuojanti.</p> <p>Nustatyti, kas yra informacijos užsakovas ir kam ji yra skirta.</p> <p>Kritiškai vertinti visuomenės informavimo priemonių turinį, perteikiamas vertybes ir požiūrius.</p>	<p>Paaiškinti, kaip demokratinėje visuomenėje masinės informavimo priemonės per jų pateikiamą viešąją informaciją daro įtaką individui ir visuomenei.</p> <p>Nusakyti, kokie yra masinių komunikacijos priemonių, kaip verslo organizacijų, tikslai, veiklos principai ir procesai.</p> <p>Paaiškinti, kaip kritiškai naudotis visuomenės informavimo priemonių teikiamos informacijos turiniu, įvykių bei reiškiinių interpretacija.</p>
	<p>Konstruoti ir dekonstruoti visuomenės informavimo priemonių teikiamą informaciją.</p> <p>Kurti ir platinti pačių sukurtus žiniasklaidos pranešimus.</p>	<p>Paaiškinti kūrybos ir rinkos taisykles, kurios taikomos kuriant pranešimus.</p> <p>Paaiškinti, kaip ir kodėl skirtingi žmonės skirtingai suvokia tą pačią informaciją.</p>
	<p>Atpažinti informavimo priemonių skleidžiamą ideologiją ar atskirų grupių interesus.</p>	<p>Suprasti, kaip žiniasklaidos pranešimai formuoja mūsų kultūrą ir visuomenę.</p>

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS

Medijų ir informacinis raštingumas gali būti įgyvendinamas integruojant į įvairius mokomuosius dalykus (lietuvių kalbą, pilietiškumo pagrindus, istoriją, geografiją, etiką, ekonomiką ir verslumą, informacines technologijas ir kt.), numatant atskirą pasirenkamąjį modulį, taip pat į neformalųjį ugdymą.

2014 m. buvo atlikta apklausa apie MIR ugdymą Lietuvos mokyklose. Atsakymai į klausimą „Kokiu būdu Jūsų mokykloje būtų tikslingiausia organizuoti MIR ugdymo veiklas?“ pasiskirstė taip:

- a) kaip atskirą modulį – 37%;
- b) kaip pasirinktinai į kitas disciplinas integruojamą programą – 36%;
- c) kaip užklasinę ar projektinę veiklą, atskirą kursą – 27% atsakymų.

MIR ugdymo integravimo galimybės į 9–10, 11–12 klasių dalykų turinį pateikiamos Ugdymo sode¹

Sisteminis medijų ir informacinio raštingumo ugdymas mokyklose. Ką daryti, kad medijų ir informacinis raštingumas neprarastų savo svarbos pasibaigus vienai pamokai ar teminei dienai? Kaip ugdyti medijų ir informacinį raštingumą, kad jis pasidarytų aktualus kasdienėje veikloje? Kaip elgtis, kad šio raštingumo ugdymas nepriklausytų tik

nuo vieno entuziasto, bet įtrauktų mokytojus, bibliotekininkus ir mokyklų direktorius?

Kaip išugdyti vaikus ir jaunuolius sąmoningais žiniasklaidos vartotojais ir apsaugoti juos nuo žalingo žiniasklaidos poveikio? Ugdydami vaikų ir jaunuolių medijų ir informacinį raštingumą, suteikiame jiems galimybę išmokti kalbėti taip, kad jie būtų girdimi, ir priimti atsakingus sprendimus kasdieniame gyvenime.

Sisteminio medijų ir informacinio raštingumo tikslas. Šia metodine medžiaga siekiame, kad jūs patys mokykloje išmoktumėte išsikelti tikslus, susijusius su medijų ir informacinio raštingumo ugdymu, vertinti pažangą ir keltis naujus tikslus. Ši medžiaga skirta suteikti žinių mokytojams ir mokyklų vadovams, kad jie galėtų kalbėti su mokiniais apie medijas, su kuriomis šie kiekvieną dieną susiduria, ir žinotų, kaip spręsti įvairias socialiniame ar informaciniame kontekste kylančias problemas. Taip pat ši medžiaga padeda integruoti medijų ir informacinį raštingumą į ugdymo turinį ir kaip pamatinių vertybių ugdymą, ir kaip specifinį mokomąjį dalyką.

Medijų ir informacinio raštingumo sisteminio ugdymo etapai

Įsivertinkite, kokia yra jūsų šiandieninė situacija. Išsikelkite tikslus atsakydami į klausimus: Kokia yra mūsų situacija? Ko norime pasiekti? Kaip to sieksime / kaip veiksime? Kaip įsivertinsime, ko pasiekėme?

1 etapas. Pradžia.

Sudarykite darbo grupę, pasidalykite vaidmenimis. Susipažinkite su mokytojams skirta metodine medžiaga.

2 etapas. Žinių įgijimas ir refleksija.

Aptarkite, kas yra medijų ir informacinis raštingumas ir kodėl jis yra svarbus. Panagrinėkite, kiek medijų ir informacinis raštingumas integruotas į pagrindinio ir vidurinio ugdymo dalykų bendrąsias programas.

3 etapas. Įsivertinkite esamą situaciją ir išsikelkite tikslus.

Įvertinkite, kaip šiuo metu ugdote medijų ir informacinį raštingumą mokykloje. Išanalizuokite, kokia situacija yra jūsų mokykloje, kad suprastumėte ir nuspręstumėte, ką reikia ugdyti. Tuomet suformuluokite realų siekiamą tikslą, kaip norite, kad tai atrodytų ateityje. Tada nuspręskite, kokių veiksmų imsitės, kad tai pasiektumėte. Turėkite omenyje, kad šis planavimas gali užtrukti.

Klausimų pavyzdžiai:

- Kaip mes ugdome medijų ir informacinį raštingumą šiuo metu? Į kokių mokomųjų dalykų bendrąją programą tai yra įtraukta ir kokiu būdu?
- Kokia būtų nauda mokyklai, jei mokinių ir mokytojų medijų ir informacinis raštingumas pagerėtų?
- Kaip mes galėtume pagerinti mokinių ir mokytojų medijų ir informacinį raštingumą savo mokykloje?
- Kokius konkrečius tikslus turėtume išsikelti?
- Kokios veiklos mums padėtų siekti tikslų?

• Kaip mes galėtume apibendrinti mūsų pasirinktą metodą, kuriuo tikimės pasiekti nusistatytų tikslų?

• Kas turėtų dalyvauti ugdomajame darbe? Kas už ką bus atsakingas?

• Koks šiame darbe bus mokyklos vadovo vaidmuo?

• Kaip į šį darbą įtraukti mokinius?

• Kaip įtraukti mokyklos bibliotekininkus?

• Kokius turime išteklius?

• Kaip šis darbas bus tęsiamas? Kas jį tęs? Kada?

4 etapas.

Ketvirto etapo metu savo pasirinktą medijų ir informacinio raštingumo ugdymo metodiką išbandykite su mokiniais klasėje. Nuolat apmąstykite, kaip jums sekasi įgyvendinti savo planus.

5 etapas.

Kaip pasisekė? Penktame etape apgalvokite, ko šiame darbe pasimokėte, bei paanalizuokite, kas pasisekė ir kas mažiau pavyko. Įvertinkite.

6 etapas.

Šiame etape suplanuokite, kaip toliau sistemiškai dirbti. Grupėje drauge sudarykite tolesnio darbo planą. Iš naujo įvertinkite esamą situaciją, išanalizuokite ir išsikelkite tikslus. Ir vėl pasiremkitės klausimais: Kokia yra mūsų situacija? Ko norime pasiekti? Kaip to sieksime / kaip veiksime? Kaip įsivertinsime, ko pasiekėme?

¹ <http://duomenys.ugdome.lt/?/mm/dry/med=2/213>

Papildomi klausimai:

- Ar mums reikia daugiau žinių apie medijų ir informacinį raštingumą?
- Kaip galėtume patobulinti metodą ir kokių naujų tikslų išsikelti tolesniam darbui?
- Kaip šis darbas galėtų būti susietas su kitomis ugdymo sritimis?

MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO IŠTEKLIŲ APŽVALGA

MIR ugdymas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose nėra naujas. Šiame skyrelyje pateikta ir trumpai aprašyta MIR ugdymui skirta metodinė medžiaga, projektai ir kitos iniciatyvos.

2007–2009 Projektas „Informacinis raštingumas mokykloje“ (9–11 klasės) medžiaga! Įgyvendinant projektą „Informacinis raštingumas mokykloje“ 9–11 kl. 15-oje projekto mokyklų buvo išbandytos informacinio raštingumo pamokos – **reklama, žiniasklaida, internetas, televizija ir kinas**. Šios pamokos skirtos vyresnių klasių

mokiniam, tačiau atsižvelgiant į pradinio ir pagrindinio ugdymo Bendrąsias programas (2008) dalis pamokų medžiagos galėtų būti panaudota ir 7–8 klasėse.

Programa „Saugesnis internetas“.² „Saugesnis internetas“ – tai Europos Komisijos (EK) Informacinės visuomenės direktorato programa, nuo 1999 metų vykdoma visose ES šalyse. Programos tikslai – skatinti saugesnį, ypač vaikų, naudojimąsi internetu ir naujomis jo technologijomis bei apsaugoti vaikus, kovoti su neteisėtu ir žalingu interneto turiniu bei elgesiu.

Programa „Kinas mano mokykloje“.³ Programa „Kinas mano mokykloje“ supažindina Lietuvos pedagogus su kino kalbos ypatybėmis bei siūlo efektyvias kino panaudojimo galimybes ugdymo procesuose. Kiną į formalųjį ugdymą siekiama integruoti trimis tarpusavyje susijusiomis prasmėmis:

1. kaip mediją, suteikiančią mokslieviams papildomos informacijos ir žinių įvairiose disciplinose;
2. kaip mediją, ugdančią mokinių vizualinį raštingumą, kuris būtinas siekiant lavinti jų kritinį mąstymą supančios aplinkos atžvilgiu ir taip ugdyti pilietiškumo jausmą;
3. kaip mediją, lavinančią kūrybinius mokinių gebėjimus.

Projektas „Mokausi iš kino“.⁴ Šio projekto dalyviams siūloma pasižiūrėti per tris dešimtis filmų, skirtų įvairaus amžiaus mokslieviams. Šiuose filmuose nagrinėjamos skirtingo amžiaus vaikams ir jaunimui aktualios temos; mo-

kiniai supažindinami su įvairiomis kultūrinėmis, istorinėmis, socialinėmis patirtimis, mokomi jas suprasti ir vertinti. Visus programos filmus lydi specialiai pedagogams skirta metodinė medžiaga, kuri padeda savarankiškai surengti mityto filmo aptarimą klasėje. Siekiama, kad pokalbiai apie kiną taptų klasės tradicija ir vyktų ne tik po „Mokausi iš kino“ peržiūrų kino teatre. Į „Mokausi iš kino“ peržiūras atvykę mokytojai metodines medžiagas gauna nemokamai. Išsirinkę dominantį filmą, pedagogai gali iš anksto visai klasei užsakyti diskusiją, kurią ves profesionalūs moderatoriai. Pradinių klasių moksleivių taip pat laukiama specialiai jiems parengtoje ekskursijoje po kino teatrą.

Naujausia šio projekto iniciatyva – filmavimo mobiliaisiais telefonais dirbtuvės, kuriomis siekiama ugdyti mokinių gebėjimą mąstyti vaizdais ir domėtis literatūra perkuriant pasirinktą eilėraščių trumpą videofilmą.

Lietuvos kino centro Kino edukacijos ugdymo bazė.⁵

Portalo Bernardinai.lt laidų ciklas „Medijų raštingumas“.⁶

¹ <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/3628>

² <http://www.draugiskasinternetas.lt/lt/main/program/informacija>

³ <http://www.kinasmokykloje.lt/>

⁴ <http://mokausiiskino.lt/puslapiai/43/Apie%20projekt%C4%85>

⁵ <http://www.lkc.lt/edukacija-test/>

⁶ <http://www.bernardinai.lt/tv/laidu-ciklas/mediju-rastingumas>